

УДК 351:63:27

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.33>

Марчук В. В.,

аспірант

Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті сформовано поняття та здійснено класифікацію принципів публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю. Узагальнено, що це найбільш сталі засади на основі яких здійснюється адміністративна та кримінально-процесуальна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, судових та органів досудового слідства. Вона здійснюється з метою попередження, розкриття злочинів скоєних організованими злочинними групами, створення умов для відшкодування шкоди нанесеної жертвам організованих злочинних груп, справедливого притягнення осіб які підозрюються у скоєнні злочинів у складі організованих злочинних груп до кримінальної відповідальності, та реабілітація їх після відбуття покарання. Принципи у сфері боротьби з організованою злочинністю об'єктивно поділяється на принцип верховенства права, невід'ємною складовою якого є принцип справедливості та законності, принципи належного врядування та спеціальний законодавчо прописаний принцип – максимального забезпечення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Зроблено висновок, що принцип верховенства права є головним (фундаментальним) у сфері публічно адміністрування боротьби з організованою злочинністю. Він забезпечує гарантії, що всі посадові (службові) особи та організації та їх підрозділи, що залучені до цих зусиль, діють у межах закону та діють справедливо. Сутність принципів належного врядування у сфері публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю, є їх висока мета щоб посадові та службові особи служили народу України, а не забезпечували приватний чи відомчий інтерес.

Ключові слова: боротьба, верховенство права, класифікація, належне врядування, організована злочинність, поняття, попередження, принципи, публічне адміністрування, суб'єкти публічного адміністрування.

Marchuk V. V. The concept and classification of the principles of public administration in the fight against organized crime in Ukraine

Abstract. In the article, the concept and classification of the principles of public administration of the fight against organized crime is formed. It is summarized that these are the most stable principles on the basis of which administrative and criminal-procedural activities of public administration subjects, judicial and pre-trial investigation bodies are carried out. It is carried out for the purpose of prevention, disclosure of crimes committed by organized criminal groups, creation of conditions for compensation of damage caused to victims of organized criminal groups, fair prosecution of persons suspected of committing crimes as part of organized criminal groups, and their rehabilitation after serving their sentence. Principles in the field of combating organized crime are objectively divided into the principle of the rule of law, an integral component of which is the principle of justice and legality, the principles of proper governance, and the special legally prescribed principle of maximum protection of the rights and legitimate interests of individuals and legal entities. It was concluded that the principle of the rule of law is the main (fundamental) in the field of public administration of the fight against organized crime. It provides guarantees that all officials and organizations and their units involved in these efforts act within the law and act fairly. The essence of the principles of good governance in the field of public administration in the fight against organized crime is their high goal that officials and officials serve the people of Ukraine, and not ensure private or departmental interest.

Key words: classification, concept, good governance, means of warning, organized crime, principles, public administration, Rule of Law, struggle, subjects of public administration.

Актуальність дослідження. Організована злочинність це незаконна діяльність, яка здійснюється великими певним чином структурованими групами. Ці групи часто

займаються, зокрема, такими видами протизаконної діяльності, як торгівля наркотиками, торгівля людьми, відмивання грошей, шахрайство, торгівля зброєю. А в країнах що

розвиваються також неправовим впливом на політичну систему держав. Боротьба з організованою злочинністю є серйозним викликом для урядів у всьому світі, оскільки ці групи часто мають значні ресурси та можуть діяти поза державними кордонами. Публічне адміністрування відіграє важливу роль у боротьбі з організованою злочинністю, оскільки воно відповідає за реалізацію політики та програм, спрямованих на знищення та ліквідацію цих злочинних мереж.

При здійсненні боротьби з організованою злочинністю суб'єкти владних повноважень мають дотримуватись певних засад, як високих стандартів взаємин з усіма суб'єктами правових відносин. Дотримуючись цих засад вони можуть ефективно боротися з організованою злочинністю та забезпечити захист держави та Українського народу від негативного впливу організованих злочинних груп. В юридичній літературі та діючому законодавстві основоположні засади діяльності суб'єктів владних повноважень у більшості випадків узагальнюються через принципи. Які в умовах сьогодення потребують подальшого наукового розвитку.

Огляд останніх досліджень і публікацій. До проблеми публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю в Україні звертались вчені правники А. Бова, О. Дніпров, Г. Жаровська, О. Іщенко, В. Калиновський, О. Кваша, О. Користін, М. Корнієнко, Д. Лазарєв, К. Марисюк, І. Марків, А. Мельниченко, І. Пшеничний, Є. Скулиш, Ю. Сорочик, Е. Федосов, Т. Чернадчук, С. Черних та ін. Проте, безпосередньо суспільні відносини сфери предмету нашого дослідження вони не аналізували. Їх наукові пошуки були зосереджені на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в тому щоб на основі теорії права, філософії права, теорії адміністративного права та діючого законодавства сформулювати поняття та здійснити класифікацію принципів публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю в Україні.

Виклад основних положень. Згідно з тлумачним словником української мови «принцип» – це основне вихідне положення якої-

небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. Основний закон якої-небудь точної науки. Особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось. Правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін [1]. Теоретики права доводять що принципи права це найбільш загальні і стабільні вимоги, що сприяють утвердженню та захисту суспільних відносин, визначають характер права і напрями його подальшого розвитку [2, с. 124].

До головного принципу адміністративного права України та всієї правової системи України відноситься принцип верховенства права. Він є є наріжною фундаментальною основою публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю. Всі без винятку суб'єкти публічної адміністрації, включно з урядами та правоохоронними органами, мають підкоряються і повинні дотримуватись принципу верховенства права, та його складової принципу законності. Останнє означає, що в своїх зусиллях по боротьбі з організованою злочинністю суб'єкти публічної адміністрації має діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені у порядку і спосіб передбачений Конституцією та законами, що вимагає від них Основний Закон України [3].

Важливо зазначити, що принцип верховенства права закріплено у ст. 8 Конституції України, він є головною основою правової системи Української держави. Він діє на всі органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб у сфері регулювання правоохоронної діяльності та громадян. При цьому щодо право слухняних громадян він надає їм більше прав ніж це передбачено Конституцією та законами України. Основне що при цьому не порушувалися права і свободи інших громадян чи публічний інтерес суспільства. Та суворо зв'язує законом посадових осіб, органи та підрозділи суб'єктів публічної адміністрації. В свою чергу принцип верховенства права надає можливість судовій гілці влади не бути жорстко зв'язаним позитивістським законодавством, користуючись при ухваленні рішень також судовими прецедентами Європейського суду

з прав людини, зразковими рішеннями Верховного суду та у виключних випадках правовими доктринами [4]. з метою забезпечення прав і свобод людини і громадянина, які визнаються Україні найвищими цінностями та визначають обсяг і основний напрямок діяльності держави.

Цікавим є роздуми щодо сутності принципу верховенства права сформованих фахівцями Урядового порталу України. Вони вважають, що принцип верховенства права є основою для сталого розвитку суспільства та охоплює практично всі аспекти життя громадян України: від безпеки особистості, права власності та розв'язання конфліктів. Ключовими пріоритетами Уряду України в межах його компетенцій є створення умов для обов'язкової відповідальності за правопорушення та слідування букві закону, боротьба зі зловживаннями та хабарництвом на всіх рівнях. На їх погляд, завданнями Уряду для досягнення верховенства права є: Забезпечення правового захисту населення шляхом впровадження обов'язковості та неминучості виконання судових рішень. Створення якісної мережі безоплатної правової допомоги та підвищення рівня правової освіченості українців. Створення ефективної пенітенціарної системи, що надасть можливість зберегти соціально корисний громадянський потенціал та повернутись засудженим до нормального й повноцінного життя. Захист права власності, що надасть забезпечення бізнесу та громадян від проявів рейдерства, обману, покращення інвестиційного клімату в державі та збільшення привабливості України для інвесторів завдяки їх впевненості у непорушності прав на відповідні активи. Забезпечення належного виконання антикорупційного законодавства та створення умов для функціонування прозорої системи інституцій, що борються з корупцією [5].

На наш погляд, принцип верховенства права вимагає, щоб суб'єкти владних повноважень, які здійснюють публічне адміністрування мали чітко визначені обов'язки та права (повноваження) і щоб вони. Це допомагає запобігти зловживанню владою та гарантує, що суб'єкти владних повноважень діють у межах своєї юрисдикції.

Загалом принцип верховенства права є головним (фундаментальним) у сфері публічно адміністрування боротьби з організованою злочинністю, оскільки він забезпечує гарантії, що всі посадові (службові) особи та організації та їх підрозділи, що залучені до цих зусиль, діють у межах закону та діють справедливо забезпечуючи попередження, розкриття злочинів скоєних організованими злочинними групами, створюючи умови для відшкодування шкоди нанесеної жертвам організованих злочинних груп та публічний інтерес суспільства.

Сутність принципів належного врядування у сфері публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю, є їх висока мета щоб посадові та службові особи служили народу України, а не забезпечували приватний чи відомчий інтерес. Досягнути такого стану публічна адміністрування щоб, права та законні інтереси найбільш незахищених верств населення були ефективно забезпечені у публічний спосіб. Біла книга принципів належного врядування до них відносить: відкритість, участь, підзвітність, ефективність і узгодженість. В юридичній літературі з адміністративного права та державного управління виділяють інші додаткові принципи належного врядування.

Одним із ключових принципів належного управління в контексті публічне адміністрування та боротьби з організованою злочинністю є відкритість. На думку, О. Дніпрова, прозорість передбачає відкритість публічної адміністрації для зовнішніх перевірок; прозорість характеризує доступність інформації про внутрішню діяльність органів влади. Відкритість і прозорість дозволяє кожному дізнатися про механізми ухвалення управлінських рішень та створює умови органам нагляду для проведення зовнішніх перевірок. При цьому інформація щодо прийнятих рішень або з приводу реалізації державної політики, а також їх результати мають бути опубліковані на доступних платформах (зокрема в друкованих виданнях або веб-порталах) з метою інформування громадськості, яка має право здійснювати моніторинг та контроль за діяльністю влади [6]. Це означає, що суб'єкти які здійснюють публічне адміністрування у сфері

публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю повинні бути відкритими та прозорими у своїх діях та прийнятті рішень, а також мають бути готові розкривати інформацію громадськості та підзвітним органам. Це допомагає переконатися, що суб'єкти владних повноважень мають діяти в найкращих інтересах громадськості та не беруть участі в корупції чи іншій незаконній діяльності.

Проте зазначені засади відкритості стосуються саме адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері боротьби з організованою злочинністю. Що стосується оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства, то в цій сфері має зберігатися таємниця слідства. Відповідно матеріали кримінального провадження можуть бути розкриті зацікавленим особам (обвинувачуваному та його адвокатам) тільки після пред'явлення обвинувачення, а широкий громадськості в ході судового засідання та після після винесення судового рішення. Адже, згідно з вимогами Кримінально процесуального кодексу України за загальним правилом, суд розглядає справи у відкритих засіданнях при громадянах, які не є учасниками процесу, при представниках засобів масової інформації, що мають вільний доступ до залу судового засідання. Крім того, слід зазначити що певні матеріали кримінальної справи не можуть бути публічно оприлюднені, якщо суд прийме рішення про судові засідання у закритій формі. Слухання справ у закритому засіданні суду здійснюється з додержанням усіх правил судочинства, при цьому вирок судів у всіх випадках проголошуються публічно. Закритий судовий розгляд здійснюється у випадках, коли відкрите слухання справи може створювати небезпеку розголошення державної або іншої захищеної законом таємниці. Крім того, з метою запобігання розголошенню відомостей про інтимні сторони життя осіб, які беруть участь у справі, та забезпечення безпеки осіб, взятих під захист, за мотивованою ухвалою суду допускається закритий судовий розгляд у справах про злочини осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, у справах про статеві злочини, а також в інших справах [7].

В профільному Законі України 30 червня 1993 р. № 3341-ХІІ «Про організаційно-пра-

вові основи боротьби з організованою злочинністю» визначено, що основними його завданнями є створення загальних правових і організаційних засад у сфері боротьби з організованою злочинністю, сприяння її попередженню та ліквідації (ст. 3). Визначено, що відносини, що виникають у сфері боротьби з організованою злочинністю між державними органами і фізичними та юридичними особами, будуються на принципах законності, справедливості та максимального забезпечення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб (ст. 23) [8].

Звертаючись до першої складової стосовно створення загальних правових і організаційних засад у сфері боротьби з організованою злочинністю, сприяння її попередженню та ліквідації необхідно зазначити, що правові засади боротьби з організованою злочинністю базуються в першу чергу на нормах кримінального права та кримінального процесу, норми адміністративного права в цьому випадку носять забезпечуючий характер. І навпаки організаційні засади базується на нормах адміністративного права які направлені в першу чергу на сприяння попередження організованої злочинності. В цілому слід зазначити що суб'єкти владних повноважень здійснюють боротьбу з організованою злочинністю у формі здійснення правотворчості, адміністративно-правового та адміністративно-організаційного правозастосування, здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства та судової діяльності.

Висновки. Отже, принципи публічного адміністрування боротьби з організованою злочинністю це – найбільш сталі засади на основі яких здійснюється адміністративна та кримінально-процесуальна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, судових та органів досудового слідства з метою попередження, розкриття злочинів скоєних організованими злочинними групами, створення умов для відшкодування шкоди нанесеної жертвам організованих злочинних груп, справедливого притягнення осіб які підозрюються у скоєнні злочинів у складі організованих злочинних груп до кримінальної відповідальності, та реабілітація їх після відбуття покарання. Принципи у сфері боротьби з органі-

зованою злочинністю об'єктивно поділяється на принцип верховенства права, невід'ємною складовою якого є принцип справедливості та законності, принципи належного вряду-

вання та спеціальний законодавчо прописаний принцип – максимального забезпечення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Принцип. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976. С. 693. URL: <http://sum.in.ua/s/pryncyp>
2. Теорія держави і права: підручник за редакцією О. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
4. Кодекс адміністративного судочинства України. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20170803#Text>
5. Верховенство права та боротьба з корупцією. Урядовий портал. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu#:~:text=%D0%92%D0%B5%D1>
6. Дніпров О. Принципи належного урядування в сучасній системі. Адміністративне право і процес. 2021. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2021/1/20.pdf>
7. Кримінально процесуальний кодекс України. Верховна Рада України. 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
8. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю. Закон України 30 червня 1993 р. № 3341-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. ст. 358.